

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2018. gada 14. novembrī*

Valsts pienākumu neizpilde – Valsts atbalsts – Atbalsts, kas atzīts par nelikumīgu un nesaderīgu ar iekšējo tirgu – Atgūšanas pienākums – Tiesas spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde – Uzņēmums, kas vienlaicīgi veic gan civilās, gan militārās darbības – Neizpilde – Dalībvalsts būtiskās drošības intereses – LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkts – Finansiāli sodi – Kavējuma nauda – Naudas sods – Maksātspēja – “n” faktors – Maksātspējas novērtējuma pamatā esošie faktori – Iekšzemes kopprodukts – Dalībvalsts balsu sadalījums Eiropas Savienības Padomē – Jauns balsošanas noteikums Padomē

Lieta C-93/17

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 260. panta 2. punktam, ko 2017. gada 22. februārī cēla

Eiropas Komisija, ko pārstāv *A. Bouchagiar* un *B. Stromsky*, pārstāvji,

prasītāja,

pret

Grieķijas Republiku, ko pārstāv *K. Boskovits* un *A. Samoni-Rantou*, pārstāvji,

atbildētāja.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja vietniece *R. Silva de Lapuerta* [*R. Silva de Lapuerta*], kas pilda pirmās palātas priekšsēdētājas pienākumus, tiesneši *Ž. K. Bonišo* [*J.-C. Bonichot*], *A. Arabadžijevs* [*A. Arabadjiev*] (referents), *K. G. Fernlunds* [*C. G. Fernlund*] un *S. Rodins* [*S. Rodin*],

ģenerālvokāts: *M. Vatelē* [*M. Wathelet*],

sekretārs: *R. Skjāno* [*R. Schiano*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 15. marta tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 16. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – grieķu.

Spriedums

1 Prasības pieteikumā Eiropas Komisija lūdz Tiesu:

- konstatēt, ka, neveicot pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2012. gada 28. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-485/10, nav publicēts, turpmāk tekstā – “spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde”, EU:C:2012:395), Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus;
- uzdot Grieķijas Republikai samaksāt Komisijai kavējuma naudu 34 974 EUR apmērā par katru sprieduma, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, izpildes nokavējuma dienu, sākot no dienas, kad šajā lietā tiks pasludināts spriedums, līdz dienai, kad tiks pilnībā izpildīts spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde;
- uzdot Grieķijas Republikai samaksāt Komisijai naudas sodu, kura apmērs aprēķināms, reizinot dienas likmi 3828 EUR apmērā ar to dienu skaitu, cik ilgi pārkāpums ir turpinājies laikā no dienas, kad tika pasludināts spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, un līdz dienai, kad šī dalībvalsts būs izbeigusi pārkāpumu, vai pārkāpuma neizbeigšanas gadījumā – līdz dienai, kad šajā lietā tiks pasludināts spriedums, un
- piespriest Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Atbilstošās tiesību normas

2 LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

“Līgumi neliedz piemērot šādus noteikumus:

[..]

- b) dalībvalstis var veikt pasākumus, ko uzskata par vajadzīgiem, lai aizsargātu savas būtiskās drošības intereses, kas saistītas ar ieroču, munīcijas un militārā aprīkojuma ražošanu vai tirdzniecību; šādi pasākumi iekšējā tirgū nedrīkst nelabvēlīgi ietekmēt tādu ražojumu konkurenci, kuri nav tieši paredzēti militāriem nolūkiem.”

Tiesvedības priekšvēsture

- 3 *Hellenic Shipyards SA (Ellinika Nafpigeia AE*, turpmāk tekstā – “*ENAE*”), Skaramagasā [*Skaramagkas*] (Grieķija) esošās civilo un militāro kuģu būvētavas īpašniece, ir specializējusies militāro kuģu būvniecībā. 1985. gadā *ENAE* pārtrauca savu darbību, un tika uzsākta tās likvidācija. 1985. gada septembrī *Elliniki Trapeza Viomichanikis Anaptixeos AE* (turpmāk tekstā – “*ETVA*”), Grieķijas valstij piederoša Grieķijas banka iegādājās *ENAE*. 1995. gada 18. septembrī *ETVA* pārdeva 49 % *ENAE* akciju šīs sabiedrības darbiniekiem.
- 4 1998. gadā Grieķijas Republika tās zemūdeņu flotes modernizācijas projekta ietvaros noslēdza ar *ENAE* līgumu “*Archimède*” par trīs “*HDW 214. klases*” zemūdeņu būvi, kā arī par ceturtais zemūdenes iespējamu būvi, un līgumu “*Neptūns II*” par trīs “*HDW 209. klases*” zemūdeņu modernizāciju.
- 5 2001. gada Grieķijas Republika nolēma privatizēt *ENAE*. 2001. gada 11. oktobrī starp *ETVA* un *ENAE* darbiniekiem, no vienas puses, un konsorciju, ko veidoja *Howaldtswerke-Deutsche Werft GmbH* (turpmāk tekstā – “*HDW*”) un *Ferrostaal AG* (turpmāk tekstā vis kopā – “*HDW-Ferrostaal*”), no otras

pusēs, tika noslēgta vienošanās par *ENAE* akciju pārdošanu. *HDW-Ferrostaal* to dalības *ENAE* pārvaldīšanas nolūkā izveidoja *Greek Naval Shipyards Holding (Elliniki Nafpigokataskevastiki AE Chartofylakeiou)*, turpmāk tekstā – “*GNSH*”), kas vienādās daļās piederēja *HDW* un *Ferrostaal*.

- 6 2005. gada janvārī *ThyssenKrupp AG* iegādājās *HDW*. 2005. gada novembrī *ThyssenKrupp* iegādājās *Ferrostaal* piederošās *GNSH* akcijas. Tādējādi kopš šī brīža *ThyssenKrupp* piederēja viss *ENAE* kapitāls un tai kontrole pār to. *GNSH* un *ENAE* tika iekļauti *ThyssenKrupp Marine Systems AG*, *ThyssenKrupp* nodaļā, kuras specializācija ir jūras spēku kuģu sistēmas un specializēti tirdzniecības kuģi.
- 7 Šajā kontekstā Grieķijas Republika laikā no 1996. līdz 2003. gadam veica vairākus pasākumus, kas ietvēra kapitālieguldījumus, garantijas un aizdevumus par labu *ENAE*, saistībā ar kuriem tika pieņemti vairāki Eiropas Savienības Padomes un Komisijas lēmumi.
- 8 2008. gada 2. jūlijā Komisija pieņēma Lēmumu 2009/610/EK (2008. gada 2. jūlijs) par pasākumiem C 16/04 (ex NN 29/04, CP 71/02 un CP 133/05), ko Grieķija īstenojusi par labu *Hellenic Shipyards* (OV 2009, L 225, 104. lpp.), kura 2., 3., 8., 9. un 11.–15. pantā ir noteikts, ka šie pasākumi ir uzskatāmi par atbalstu, kas nav saderīgs ar iekšējo tirgu.
- 9 Saskaņā ar šā lēmuma 5. un 6. pantu šajos pantos minētais atbalsts, lai gan Komisija to iepriekš bija atļāvusi, ir ticis nepareizi izmantots, un tādēļ tas ir jāatgūst.
- 10 Saskaņā ar Lēmuma 2009/610 16. pantu kompensāciju garantija, ko *ETVA* piešķirusi *HDW-Ferrostaal* un kas paredzēja, ka *ETVA* atlīdzinās *HDW-Ferrostaal* jebkuru no *ENAE* atgūto valsts atbalstu, ir atbalsts, kas īstenots, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu, un nav saderīgs ar iekšējo tirgu. Tāpēc šīs garantijas darbība ir nekavējoties jāizbeidz.
- 11 Secinot, ka atgūstamais atbalsts ir devis labumu tikai civilajā jomā veiktajām *ENAE* darbībām, Komisija minētā lēmuma 17. pantā nolēma, ka šā atbalsta atgūšana ir vērsama pret tiem šīs sabiedrības aktīviem, kas iesaistīti tās darbībā civilajā jomā.
- 12 Lēmuma 2009/610 18. pantā Grieķijas Republikai ir noteikts pienākums tūlītēji atgūt šā lēmuma 2., 3., 5., 6., 8., 9. un 11.–15. pantā minēto atbalstu. Saskaņā ar minēto 18. pantu šā lēmuma izpildei vajadzīgie pasākumi Grieķijas Republikai ir jāveic četrus mēnešu laikā no tā paziņošanas brīža, tas ir, 2008. gada 13. augusta.
- 13 Ņemot vērā *ENAE* sarežģīto ekonomisko situāciju, Grieķijas Republika uzsvēra, ka visa konkrētā atbalsta atgūšana varētu izraisīt *ENAE* bankrotu un tādējādi ietekmēt tās darbību militārajā jomā, tostarp “*HDW* 214. klases” un “*HDW* 209. klases” zemūdeņu būvi un modernizāciju, kas tādējādi varētu apdraudēt Grieķijas Republikas būtiskās drošības intereses LESD 346. panta izpratnē. Lai izvairītos no šādas iespējamības, Komisija, Grieķijas Republika un *ENAE* pēc laikā no 2010. gada jūnija līdz oktobrim notikušajām sarunām un *ENAE* un Grieķijas Republikas saistību rakstiem, kas datēti attiecīgi ar 2010. gada 27. un 29. oktobri, panāca vienošanos, ka Lēmums 2009/610 tiks uzskatīts par pareizi izpildītu, ja būs ievērotas šādas saistības:
 - *ENAE*, sākot no 2010. gada 1. oktobra, uz piecpadsmit gadiem pārtrauks savu darbību civilajā jomā;
 - aktīvi, kas saistīti ar *ENAE* darbību civilajā jomā, tiks pārdoti un ieņēmumi no pārdošanas tiks pārskaitīti Grieķijas iestādēm. Ja izsolēs netiks pārdoti visi vai kāda daļa no šiem civilajiem aktīviem, *ENAE* tos nodos Grieķijas valstij kā alternatīvu attiecīgā valsts atbalsta atgūšanas pienākuma izpildei. Šādā gadījumā Grieķijas valstij būs jānodrošina, ka nevienu no minētajiem aktīviem *ENAE* vai tās tā brīža vai iepriekš minētajā piecpadsmit gadu laikposmā klātpienākušie akcionāri neiegūst no jauna;

- *ENAE* atteiksies no koncesijas uz sauso doku, kura izmantošana nav vajadzīga, lai turpinātu tās darbību militārajā jomā. Grieķijas valsts nodrošinās, ka šo koncesiju un attiecīgo zemi *ENAE* vai tās tā brīža vai iepriekš minētajā piecpadsmit gadu laikposmā klātpienākušie akcionāri neiegūst no jauna;
 - *ENAE* atteiksies no kompensāciju garantijas, kas minēta Lēmuma 2009/610 16. pantā, un neuzsāks nekādas ar to pamatotas vai ar to saistītas procedūras. Grieķijas Republikai būs jāatsaucas uz šīs garantijas spēkā neesamību ikvienā tiesu vai ārpustiesas instancē;
 - sešu mēnešu laikā no brīža, kad Komisija akceptēs saistību sarakstu, Grieķijas Republika iesniegs tai pierādījumus par to, ka sausais doks ir nodots atpakaļ Grieķijas valstij, un aktualizētu informāciju par *ENAE* civilo aktīvu pārdošanu izsolēs. Turklāt Grieķijas Republika katru gadu informēs Komisiju par nesaderīgā atbalsta atgūšanas virzību, tostarp iesniedzot pierādījumus par to, ka *ENAE* vairs neveic darbību civilajā jomā, informāciju par Grieķijas valstij atpakaļ nodoto aktīvu īpašumtiesībām un izmantojumu, kā arī par sausā doka koncesijā ietilpstošās zemes izmantojumu.
- 14 2010. gada 8. oktobrī, uzskatīdama, ka Grieķijas Republika nav izpildījusi Lēmumā 2009/610 paredzētos pienākumus, Komisija atbilstoši LESD 108. panta 2. punktam cēla prasību pret Grieķijas Republiku par valsts pienākumu neizpildi, lūdzot konstatēt, ka tā noteiktajā termiņā nav veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu šo lēmumu.
- 15 2010. gada 1. decembra vēstulē Komisija informēja Grieķijas Republiku, ka tad, ja šī sprieduma 13. punktā uzskaitītās saistības tiks pilnībā ievērotas, Komisija uzskatīs, ka Lēmums 2009/610 ir pilnībā izpildīts. Minētā iestāde šajā vēstulē precizēja, ka *ENAE* aktīvi, kas iesaistīti tās darbībā civilajā jomā, ir jāpārdod vai jānodod Grieķijas valstij nākamo sešu mēnešu laikā no minētās vēstules datuma.
- 16 2012. gada 28. jūnijā Tiesa savā spriedumā, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, nosprieda, ka, noteiktajā termiņā neveicot visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu Lēmumu 2009/610, un noteiktajā termiņā neiesniedzot Komisijai šā lēmuma 19. pantā uzskaitīto informāciju, Grieķijas Republika nav izpildījusi minētā lēmuma 2., 3., 5., 6., 8., 9. un 11.–19. pantā paredzētos pienākumus.

Pirmstiesas procedūra

- 17 Pēc sprieduma, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, pasludināšanas Komisijas dienesti apmainījās ar vairākām vēstulēm par pašreizējo stāvokli saistībā ar nesaderīgo atbalstu atgūšanu.
- 18 Grieķijas parlaments šajā kontekstā pieņēma Likumu Nr. 4099/2012, kurš stājās spēkā 2012. gada 20. decembrī. Tā 169. panta 2. punktā ir noteikts, ka “ar šā likuma spēkā stāšanos tiek atceltas tiesības uz ekskluzīvu izmantošanu, kas [*ENAE*] piešķirtas ar Likuma Nr. 2302/1995 [...] 1. panta 15. punktu, kurš papildināts ar Likuma Nr. 2941/2011 6. panta 1. punktu, ciktāl tās attiecas uz valstij piederošā zemes gabala *ABK 266* daļu (216 663,985 m²) [...] platībā, kas norādīta [topogrāfiskajā plānā, kurš publicēts šā likuma I pielikumā], kā arī piekrastes zonu, kas izvietota iepriekš minētās valsts zemes *ABK* priekšpusē.”
- 19 2013. gada 11. janvārī *ENAE* un tās tā brīža īpašnieki vērsās Starptautiskās Tirdzniecības palātas Starptautiskajā šķīrētīesā (turpmāk tekstā – “*ICC* šķīrētīesa”) ar prasību pret Grieķijas Republiku, lūdzot atlīdzināt zaudējumus, kas radušies tādēļ, ka ir tikusi pārkāpta, pirmkārt, pamatvienošanās (*Framework Agreement*), kas 2010. gada martā noslēgta starp Grieķijas Republiku, *ENAE*, *HDW*, *ThyssenKrupp* un *Abu Dhabi Mar LLC*, kura 2009. gadā pārpirka 75,1% no *ThyssenKrupp* piederošajām *ENAE* akcijām un kuras 11. pantā bija ietverta atsauce uz Grieķijas Republikas pienākumu atgūt valsts atbalstu, otrkārt, īstenošanas vienošanās (*Implementation Agreement*) starp tām pašām šīs pamatvienošanās pusēm, kuras mērķis bija noregulēt vairākas domstarpības attiecībā uz “*Arhimēda*” un “*Neptūns II*” līgumu izpildi, un, treškārt, šo vienošanos ietvaros noslēgtie līgumi par

zemūdeņu būvi un modernizāciju. 2014. gada 23. aprīlī Grieķijas Republika cēla ICC šķirējtiesā arī prasību par zaudējumu atlīdzību pret ENAE un tās akcionāriem par īstenošanas vienošanās un zemūdeņu būves un modernizācijas līgumu, un tostarp pienākuma piegādāt zemūdenes ar paredzētajiem nosacījumiem un termiņiem, pārkāpumu.

- 20 Grieķijas Parlaments arī pieņēma Likumu Nr. 4237/2014, kurš stājās spēkā 2014. gada 12. februārī un kura 12. pantā ir noteikts, ka, ņemot vērā Grieķijas Republikas valsts drošības intereses, jebkāda veida piespiedu izpilde pret ENAE kustamo un nekustamo mantu tiek apturēta.
- 21 Saskaņā ar Likuma Nr. 4258/2014, kurš stājās spēkā 2014. gada 14. aprīlī, 26. pantu Grieķijas Republika ar zemūdeņu būvi un modernizāciju saistīto projektu uzticēja jūras kara flotei, jo ENAE nebija izpildījusi savas līgumsaistības, lai nodrošinātu operatīvo jaudu, kas nepieciešama valsts aizsardzībai un drošībai. Šajā tiesību normā bija arī paredzēts, ka darbus saistībā ar zemūdenēm jūras kara flote veiks ENAE rūpnieciskajā kompleksā, nemaksājot atlīdzību par to, un maksās darbinieku algas un sociālās iemaksas kā atlīdzību par viņu darbu.
- 22 2014. gada 27. novembrī, uzskatot, ka Lēmums 2009/610 vēl nav ticis izpildīts, Komisija saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu nosūtīja Grieķijas iestādēm brīdinājuma vēstuli, nosakot tām divu mēnešu izpildes termiņu.
- 23 Brīdinājuma vēstulē Komisija atzīmēja, ka Grieķijas iestādes nav atguvušas nesaderīgā atbalsta summu un nav tai iesniegušas informāciju par Lēmuma 2009/610 izpildi.
- 24 Uz brīdinājuma vēstuli Grieķijas iestādes atbildēja ar 2015. gada 23. janvāra vēstuli. Pirmkārt, tās norādīja uz ENAE nekonstruktīvo attieksmi un jebkādas sadarbības trūkumu, īstenojot 2010. gada 1. decembra vēstulē ietvertās saistības. Otrkārt, tās norādīja uz to, ka ir nepieciešams, lai šī sabiedrība saglabātu saimniecisko darbību vēl 18–20 mēnešus, lai jūras kara flote ENAE rūpnieciskajā kompleksā varētu pabeigt “Arhimēda” un “Neptūns II” līgumos paredzēto zemūdeņu būvi un modernizāciju.
- 25 2015. gada 4. decembrī Grieķijas iestādes nosūtīja ENAE piedziņas rīkojumu par summu 523 352 889,23 EUR, kas veidoja aptuveni 80 % no atgūstamās summas, ieskaitot procentus par laikposmu līdz 2015. gada 30. novembrim. 2016. gada 5. februārī ENAE cēla prasību *Dioikitiko Protodikeio Athinon* (Atēnu Pirmās instances administratīvā tiesa, Grieķija), lūdzot atcelt šo piedziņas rīkojumu. 2016. gada martā Grieķijas nodokļu iestādes izdeva minētā piedziņas rīkojuma izpildrakstus. 2016. gada 13. aprīlī ENAE tajā pašā tiesā izvirzīja iebildumu pret šiem izpildrakstiem. ENAE 2016. gada 23. maijā iesniedza minētajā tiesā pieteikumus par iepriekš minēto aktu izpildes apturēšanu. Komisija iesaistījās šajās lietās kā *amicus curiae* atbilstoši Padomes Regulas (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD] 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.), 29. panta 2. punktam.
- 26 2016. gada 29. septembrī *Dioikitiko Protodikeio Athinon* (Atēnu Pirmās instances administratīvā tiesa) noraidīja ENAE iesniegtos pieteikumus par izpildes apturēšanu.
- 27 Pēc minēto pieteikumu noraidīšanas Grieķijas iestādes 2017. gada 3. februārī uzsāka piespiedu izpildes procedūru attiecībā uz ENAE civilajiem aktīviem. 2017. gada 6. februārī šīs iestādes veica apķīlāšanu trīs bankās, kurās ENAE bija atvērti konti. Tomēr citu kreditoru iepriekš veiktās apķīlāšanas un šī uzņēmuma smagās finansiālās situācijas dēļ Grieķijas Republika neatguva nekādas summas.
- 28 Vienlaicīgi 2016. gada 12. maijā ENAE un tās akcionāri lūdza ICC šķirējtiesai noteikt aizsardzības pasākumus attiecībā pret 2015. gada decembrī un 2016. gada martā Grieķijas iestāžu pieņemtajiem valsts administratīvajiem aktiem, kas paredzēja attiecīgo valsts atbalstu atgūšanu. ICC šķirējtiesa šo pieteikumu par pagaidu noregulējumu noraidīja. ENAE un tās akcionāri arī lūdza ICC šķirējtiesu uz šķirējtiesas procesa laiku aizliegt Grieķijas iestādēm uzsākt jebkādas ENAE bankrota procedūras.

- 29 Ar 2016. gada 5. augusta pagaidu rīkojumu ICC šķirējtiesa noraidīja šo *ENAE* un tās akcionāru pieteikumu, nospriežot, ka tā nevar iejaukties Lēmuma 2009/610 izpildē. Tomēr tā lēma, ka attiecīgā atbalsta atgūšana varētu izraisīt *ENAE* bankrotu, un tādēļ aizliedza Grieķijas Republikai nacionalizēt šo sabiedrību, pārņemt minētās sabiedrības vadību savā kontrolē vai piemērot tai un tās aktīviem maksātnespējas procesu, iepriekš par to neinformējot minēto tiesu.
- 30 2017. gada 13. februārī Grieķijas iestādes informēja Komisiju par nodomu piemērot *ENAE* īpašu likvidācijas procedūru atbilstoši Likumam Nr. 4307/2014, kurš stājās spēkā 2014. gada 15. novembrī (turpmāk tekstā – “īpašā pārvaldīšana”), un lūdza iespēju tikt ar Komisijas pārstāvjiem, lai apspriestu šīs procedūras īstenošanas nosacījumus.
- 31 Šādos apstākļos Komisija 2017. gada 22. februārī cēla šo prasību.

Notikumi pēc prasības celšanas Tiesā

- 32 Sanāksme saistībā ar īpašās pārvaldīšanas piemērošanu *ENAE* notika 2017. gada 8. martā. Šajā sanāksmē Grieķijas iestādes prezentēja Komisijai detalizētu plānu ierosinātās īpašās pārvaldīšanas piemērošanai *ENAE*.
- 33 2017. gada 21. martā tika apķīlāti divi *ENAE* piederošie peldošie sausie doki.
- 34 2017. gada 10. aprīlī *ENAE* iesniedza ICC šķirējtiesā pieteikumu par pagaidu noregulējumu nolūkā panākt tādu aizsardzības pasākumu noteikšanu, ar ko Grieķijas iestādēm tiktu aizliegts uzsākt procedūru ar mērķi piemērot šai sabiedrībai īpašo pārvaldīšanu atbilstoši Likumam Nr. 4307/2014. ICC šķirējtiesa 2017. gada 27. jūnija lēmumā atgādināja, ka drīzumā tiks pasludināts tās spriedums. Tāpēc tā nosprieda, ka īpašās pārvaldīšanas procedūras piemērošanas attiecībā uz *ENAE* uzsākšana nozīmētu, ka tās akcionāriem tiktu atņemta kontrole pār šo sabiedrību un ka kreditoru izraudzīts īpašais pārvaldnieks varētu pieņemt lēmumus, kas ietekmētu *ENAE* pozīciju šķirējtiesas procesā. Šajā kontekstā ICC šķirējtiesa nosprieda, ka Grieķijas iestādēm līdz tās galīgā sprieduma pasludināšanai ir jāatturas no jebkādu tādu atgūšanas pasākumu veikšanas, kas tieši vai netieši varētu izmainīt *ENAE* pārvaldīšanas kontroli, tostarp maksātnespējas procedūras un īpašās pārvaldīšanas piemērošanu šai sabiedrībai.
- 35 2017. gada 29. jūnijā Grieķijas iestādes nosūtīja *ENAE* vēstuli, aicinot to samaksāt atlikušos 20 % no atgūstamās atbalsta summas, tai skaitā procentus līdz 2017. gada 30. jūnijam, proti, 95 098 200,99 EUR. Tā kā šāds norēķins netika veikts, ar *Ypourgeio Oikonomias kai Anaptyxis* (Ekonomikas un attīstības ministrija) 2017. gada 31. jūlija vēstuli nodokļu iestādēm tika uzdots atgūt šo summu.
- 36 2017. gada 12. oktobrī Grieķijas iestādes uzsāka tiesvedību Grieķijas tiesās, lai piemērotu *ENAE* īpašo pārvaldīšanas procedūru, kas ieviesta ar Likuma Nr. 4307/2014, kurš stājās spēkā 2014. gada 15. novembrī, 68. pantu.
- 37 Tiesvedības laikā Tiesa apmierināja trīs Grieķijas Republikas lūgumus par jaunu dokumentu iesniegšanu atbilstoši Tiesas Reglamenta 128. panta 2. punktam. Ikreiz Komisijai tika noteikts termiņš nostājas paušanai par šiem dokumentiem.
- 38 No minētajiem dokumentiem izriet, pirmkārt, ka ar 2018. gada 8. marta spriedumu Nr. 725/2018 *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atēnu pirmās instances tiesa viena tiesneša sastāvā, Grieķija) apmierināja Grieķijas iestāžu lūgumu, piemēroja *ENAE* īpašu pārvaldīšanu un iecēla īpašu pārvaldnieku.

- 39 Otrkārt, no šiem pašiem dokumentiem izriet, ka 2018. gada 26. martā neatkarīga valsts ienākumu iestāde ar 2018. gada 22. marta paziņojumu par prasījumu šīs sabiedrības īpašās pārvaldīšanas procedūras ietvaros bija mēģinājusi iesniegt īpašajam administratoram Grieķijas Republikas prasījumus saistībā ar attiecīgā atbalsta atmaksāšanu. Konkrētāk – šī iestāde bija norādījusi summu 713 883 282,19 EUR apmērā kopā ar palielinājumiem šī prasījuma novēlotas samaksas dēļ. Šī summa ietver 524 896 095,75 EUR un 95 171 888,92 EUR, kas Grieķijas valstij ir jāatgūst, lai izpildītu Lēmumu 2009/610 un tādejādi arī spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde.
- 40 Īpašais administrators paziņojumu par visām šīm darbībām saņēma ar pa pastu nosūtītu ierakstītu vēstuli.
- 41 Treškārt, no atbilstoši Reglamenta 128. panta 2. punktam iesniegtajiem Grieķijas Republikas dokumentiem izriet, ka 2018. gada 26. jūnijā ar piegādes apliecinājuma dokumentu *ENAE*, ko pārstāvēja tās īpašais administrators, nodeva īpašumtiesības uz *ABK 266* zemesgabalu, kā arī tā priekšpusē atrodošos piekrastes daļu *Etaireia Akiniton Dimosiou A.E.* (Akciju sabiedrība valsts īpašuma apsaimniekošanai, turpmāk tekstā – “*ETAD*”).

Par pienākumu neizpildi

Lietas dalībnieku argumenti

- 42 Komisijas ieskatā, Grieķijas Republika nav veikusi pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, jo gan kopš Lēmuma 2009/610 pieņemšanas, gan kopš šī sprieduma pasludināšanas ir pagājuši jau vairāki gadi, bet Grieķijas iestādes joprojām nav atguvušas attiecīgo valsts atbalstu no *ENAE*.
- 43 Pirmām kārtām, Komisija norāda, ka Grieķijas Republika nav veikusi visus pasākumus, kas principā ir vajadzīgi, lai izpildītu tādu lēmumu kā Lēmums 2009/610.
- 44 Proti, Grieķijas iestādes, ieviesdamas Likuma Nr. 4237/2014 12. pantā paredzēto moratoriju, esot sarežģījušas atbalsta atgūšanu.
- 45 Tikai 2015. gada decembrī un 2016. gada martā Grieķijas iestādes esot pieņēmušas valsts administratīvos aktus ar mērķi daļēji atgūt attiecīgo valsts atbalstu no *ENAE*. Tomēr šo aktu rezultātā no šī uzņēmuma nav tikušas atgūtas nekādas summas.
- 46 Otrām kārtām, Komisija norāda, ka Grieķijas Republika nav ievērojusi arī 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti izklāstītās saistības, kas tika uzskatītas par alternatīvu Lēmuma 2009/610 izpildes metodi.
- 47 Šajā ziņā Komisija apgalvo, pirmkārt, ka *ENAE* civilo aktīvu pārdošana nav notikusi un ka *ENAE* apstrīd pārdodamo civilo aktīvu sarakstu.
- 48 Otrkārt, Komisija apgalvo, ka, lai arī Grieķijas Parlaments ir pieņēmis likumu par sausā doka atpakaļnodotību, Grieķijas Republika vēl nav iesniegusi atbilstošo karti, kurā būtu precīzi norādīta atpakaļnodotā zona, nedz arī pierādījumus par to, ka *ENAE* vairs neizmanto attiecīgos zemesgabalus.
- 49 Treškārt, papildus *ENAE* valdes 2010. gada 14. aprīļa rezolūcijai, saskaņā ar kuru šis uzņēmums pārtrauks savu darbību civilajā jomā, Grieķijas iestādes neesot iesniegušas nekādus citus pierādījumus par to, ka minētais uzņēmums kopš šīs rezolūcijas pieņemšanas brīža ir atturējies veikt jebkādas darbības civilajā jomā.

- 50 Ceturtkārt, šīs iestādes neesot nosūtījušas nekādus dokumentus, kas pierādītu, ka Lēmuma 2009/610 16. pantā minētās kompensāciju garantijas darbība ir tikusi izbeigta un ka tā nekad nav tikusi izmantota.
- 51 Piektkārt, minētās iestādes nekad neesot iesniegušas ziņojumu par šī lēmuma īstenošanas virzību.
- 52 Sestkārt, Komisija atgādina, ka vienīgais aizstāvības pamats, kuru var izvirzīt Grieķijas Republika, ir absolūta neiespējamība pareizi izpildīt Lēmumu 2009/610, pierādot atgūstamu aktīvu neesamību. Šādā gadījumā dalībvalstij būtu jāveic saņēmēja uzņēmuma likvidācija un tā darbības pilnīga izbeigšana.
- 53 Šajā gadījumā Grieķijas iestādes nevienā brīdī nav norādījušas uz absolūtu neiespējamību atgūt attiecīgu atbalstu. Pirmām kārtām, tās esot vienīgi apgalvojušas, ka pilnīga atgūšana izraisītu kuģu būvētavu likvidāciju, kam būtu nelabvēlīga ietekme uz valsts aizsardzības interesēm, un, otrām kārtām, tās esot saistījušas atgūšanas neesamību ar *ENAE* radītajiem šķēršļiem, lai arī ar šādiem šķēršļiem nevarot tikt attaisnota Lēmuma 2009/610 neizpilde.
- 54 Runājot par Grieķijas Republikas izvirzītajām valsts aizsardzības interesēm, kuras esot saistītas tikai ar *ENAE* rūpnieciskajā kompleksā veikto zemūdeņu būvi jūras kara flotes vajadzībām, Komisija norāda, ka LESD 346. pantā paredzētais izņēmums attiecas uz skaidri noteiktiem izņēmuma gadījumiem un tādējādi tas nav interpretējams plaši. Līdz ar to šai dalībvalstij esot jāpierāda, ka šis izņēmums ir nepieciešams tās būtisko drošības interešu aizsardzībai.
- 55 Šajā kontekstā Komisija apstrīd Grieķijas Republikas izvirzīto drošības interešu pamatotību. Grieķijas iestādes nevienā brīdī neesot paskaidrojušas, kādēļ zemūdeņu būve un modernizācija būtu jāveic tieši *ENAE* rūpnieciskajā kompleksā, nevis citu Grieķijas kuģu būvētavu rūpnieciskajos kompleksos, it īpaši pēc tam, kad ar Likuma Nr. 4258/2014 26. pantu zemūdeņu būves un modernizācijas projekts tika uzticēts jūras kara flotei.
- 56 Grieķijas Republika uz to atbild, ka tā ir veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde.
- 57 Minētā dalībvalsts norāda, ka Likuma Nr. 4237/2014 12. pants nav pasākums, kas apgrūtinātu attiecīgā atbalsta atgūšanu, jo šajā pantā paredzētā piespiedu piedziņas vērsanas pret *ENAE* aktīviem apturēšana esot piemērojama tikai tiktāl, ciktāl piespiedu piedziņa skar jūras spēku zemūdeņu būvi un uzturēšanu, kas atbilstot LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunktam. Turklāt tas, ka Grieķijas iestādes vēlāk ir veikušas piedziņas pasākumus pret *ENAE*, pierādot, ka šī likuma 12. pants neliedz veikt šādu atgūšanu.
- 58 Grieķijas Republika turpinājumā norāda uz tās būtiskajām drošības interesēm LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, apgalvojot, ka atgūšana nedrīkst traucēt nedz Grieķijas lielākās un jaudīgākās kuģu būvētavas militārajā jomā veiktajām darbībām, nedz plašajai novērtējuma brīvībai, kas ir tās ricībā, izvēloties pasākumus, kurus tā uzskata par nepieciešamiem.
- 59 Proti, Grieķijas Republika nedrīkstot izraisīt *ENAE* maksātnespēju, jo šī procedūra ietekmētu visus šī uzņēmuma aktīvus un apdraudētu kuģu būvētavas militārajā jomā veikto darbību pienācīgu turpināšanos un līdz ar to arī šīs dalībvalsts aizsardzības spēju. Tieši šo iemeslu dēļ Grieķijas iestādes esot devušas priekšroku 2010. gada 1. decembra vēstulē ietvertu saistību īstenošanai.
- 60 Šajā ziņā Grieķijas Republika saistībā ar *ENAE* civilo aktīvu pārdošanu norāda, ka tā ir saskārusies ar šīs sabiedrības, kura nepiekrīta pārdodamo civilo aktīvu sarakstam, radītajiem šķēršļiem.
- 61 Šo šķēršļu dēļ Grieķijas iestādes esot nosūtījušas minētajai sabiedrībai piedziņas un apķīlāšanas rīkojumus.

- 62 Tā kā šo pasākumu rezultātā nekādas summas netika atmaksātas, ņemot vērā citu kreditoru iepriekš veikto apķīlāšanu un *ENAE* acīmredzami nepietiekamos aktīvus, Grieķijas iestādes uzskatīja, ka šai sabiedrībai ir jāpiemēro īpaša pārvaldīšana atbilstoši Likuma Nr. 4307/2014 noteikumiem. Proti, Grieķijas Republikas ieskatā, pēc zemūdeņu būvniecības darbību nodošanas jūras spēkiem Grieķijas iestādes varēja veikt likvidācijas pasākumus saistībā ar *ENAE*, neapdraudot militāro programmu izpildi.
- 63 Šajā kontekstā Grieķijas Republika apgalvo, ka īpašas pārvaldības piemērošana *ENAE* ir piemērots pasākums šīs sabiedrības likvidācijai, tādēļ ka šis pasākums pilnībā atbilst Savienības tiesību prasībām, jo attiecīgā procedūra ļauj neatkarīga administratora un tiesas kontrolē pārdot publiskās izsolēs visus vai daļu no minētās sabiedrības darbības virzieniem vai atsevišķajiem aktīviem. Šī īpašas pārvaldības procedūra, kas varētu tikt pabeigta divpadsmit mēnešu laikā no īpašā administratora iecelšanas brīža, sniegtu vismaz tādas pašas garantijas kā parastā maksātnespējas procedūra un būtu ievērojami ātrāka un pārskatāmāka. Minētā procedūra ļautu izvairīties no attiecīgo aktīvu vērtības samazināšanās un nodrošinātu *ENAE* darbībā militārajā jomā iesaistīto aktīvu pārdošanu kā vienu darbības virzienu atbilstīgi Grieķijas Republikas būtiskajām drošības interesēm.
- 64 Saistībā ar *ENAE* ekskluzīvai lietošanai piešķirto zemesgabalu atpakaļnodošanu Grieķijas Republika apgalvo, ka 2012. gada 20. decembrī šo zemesgabalu izmantošanas tiesības tika atceltas ar Likuma Nr. 4099/2012 169. panta 2. punktu. Grieķijas Republika apgalvo, ka no ierakstīšanas ģeogrāfiski kompetentā hipotēku reģistrā dokumentu kopijām, kas ir nosūtītas Komisijai, ir redzams, ka minētie zemesgabali ir nodoti atpakaļ. Šī dalībvalsts apgalvo – tas, ka *ENAE* vairs neizmanto šos zemesgabalus, izriet no tā, ka šis uzņēmums kopš 2010. gada vairs neveic nekādu darbību civilajā jomā.
- 65 Turklāt Grieķijas Republika uzskata, ka attiecīgo zemesgabalu atpakaļnodošana ir Lēmuma 2009/610 izpildes pasākums, jo, nepastāvot pietiekamiem aktīviem, Grieķijas iestādēm ir jāveic visu *ENAE* civilo aktīvu likvidācija. Paturot to prātā, šī dalībvalsts apgalvo, ka šo pašu zemesgabalu novērtējums atbilstoši 2008. gadā pastāvošajām cenām parāda, ka tie veido 60 % no kopējās *ENAE* civilo aktīvu vērtības vai 58 % no kuģu būvētavas nemilitārās infrastruktūras. Ņemot vērā šo aprēķinu, *ENAE* civilo aktīvu pārdošana patiesībā veidoja tikai nelielu daļu no šī uzņēmuma civilajā jomā veiktās darbības virziena.
- 66 Saistībā ar *ENAE* darbību civilajā jomā pārtraukšanu Grieķijas Republika norāda, ka šīs sabiedrības valde ir tieši pieņēmusi lēmumu šajā ziņā un ka jaunā minētās sabiedrības valde vairākkārt ir apstiprinājusi, ka *ENAE* kopš 2010. gada vairs neveic nekādu darbību civilajā jomā. Minētā dalībvalsts piebilst, ka *ENAE* sliktās saimnieciskās situācijas dēļ šī sabiedrība kopš 2011. gada 30. septembra vairs nav publicējusi bilanci.
- 67 Visbeidzot saistībā ar Lēmuma 2009/610 16. pantā paredzēto kompensācijas garantiju Grieķijas Republika apgalvo, ka *ENAE* ir tā, kurai bija no tās jāatsakās. Turklāt šī dalībvalsts konstatē, ka jautājums par šīs garantijas piemērošanu līdz šim vēl nav radies nevienā no lietām un tādēļ Grieķijas iestādes nav varējušas norādīt uz tās spēkā neesamību.

Tiesas vērtējums

- 68 Vispirms ir jāatgādina, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka dalībvalstij, kurai ir adresēts lēmums par nelikumīga atbalsta, kas ir atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, atgūšanu, atbilstoši LESD 288. pantam ir jāveic visi atbilstošie pasākumi, lai nodrošinātu minētā lēmuma izpildi. Ir jānotiek efektīvai pienākošos summu atgūšanai, lai tiktu novērsta konkurences izkropļošana, kuru izraisa konkurētspējas priekšrocība, ko sniedz šis atbalsts (spriedums, 2017. gada 9. novembris, Komisija/Grieķija, C-481/16, nav publicēts, EU:C:2017:845, 23. punkts).
- 69 Nelikumīga atbalsta, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, atgūšana ir jāisteno nekavējoties un saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesībās paredzētajām procedūrām, ja vien tās nodrošina tūlītēju un efektīvu Komisijas lēmuma izpildi. Šajā nolūkā attiecīgās dalībvalstis, neskarot Savienības tiesību aktus,

veic visus vajadzīgos pasākumus, kas iespējami to attiecīgajās tiesību sistēmās, tostarp pagaidu pasākumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 9. novembris, Komisija/Grieķija, C-481/16, nav publicēts, EU:C:2017:845, 24. punkts).

- 70 Attiecībā uz gadījumiem, kuros nelikumīgi piešķirtais valsts atbalsts ir jāatgūst no atbalstu saņēmējiem uzņēmumiem, kas ir nonākuši grūtībās vai ir maksātnespējīgi, ir jāatgādina, ka minētās grūtības neietekmē atbalsta atgūšanas pienākumu. Tādējādi dalībvalstij ir pienākums attiecīgā gadījumā ierosināt sabiedrības likvidēšanu, panākt, lai tās prasījums tiktu reģistrēts sabiedrības pasīvos, vai veikt jebkuru citu pasākumu, lai atbalsts tiktu atgūts (spriedums, 2018. gada 17. janvāris, Komisija/Grieķija, C-363/16, EU:C:2018:12, 36. punkts).
- 71 Šajā gadījumā no lietas materiāliem izriet, ka, ņemot vērā *ENAE* sarežģīto ekonomisko situāciju un lai neizraisītu šīs sabiedrības maksātnespēju, neapdraudētu jūras spēku īstenoto “Arhimēda” un “Neptūns II” programmu izpildi un tādējādi neapdraudētu Grieķijas Republikas būtiskās drošības intereses LESD 346. panta izpratnē, Komisija, minētā dalībvalsts un *ENAE* apņēmas izmantot alternatīvu atgūšanas metodi, lai Komisija varētu atzīt, ka Lēmums 2009/610 ir ticis pilnībā izpildīts.
- 72 Līdz ar to, lai noteiktu, vai Grieķijas Republika ir veikusi visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, ir jāizvērtē, vai šī dalībvalsts ir izpildījusi 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti aprakstītās saistības vai arī minētā dalībvalsts ir pilnībā atgūvusi attiecīgo valsts atbalstu, kas definēts Lēmuma 2009/610 2., 3., 5., 6., 8., 9. un 11.–15. pantā, un vai Komisijai ir iesniegta šī lēmuma 19. pantā uzskaitītā informācija.
- 73 Vispirms ir jāprecizē, ka attiecībā uz pienākumu neizpildes procedūru atbilstoši LESD 260. panta 2. punktam par atsaucē datumu, lai novērtētu šādu pienākumu neizpildi, ir jāizmanto diena, kurā beidzās atbilstoši šai tiesību normai izsniegtajā brīdinājuma vēstulē noteiktais termiņš (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 32. punkts).
- 74 Šajā gadījumā, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 22. punktā, tā kā Komisija brīdinājuma vēstuli saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktā paredzēto procedūru Grieķijas Republikai nosūtīja 2014. gada 27. novembrī, iepriekšējā punktā minētais atsaucē datums ir šajā vēstulē noteiktā termiņa beigu datums, proti, 2015. gada 27. janvāris.
- 75 Runājot par 2010. gada 1. decembra vēstulē minētajām saistībām, nav strīda par to, ka iepriekš minētajā datumā, proti, 2015. gada 27. janvārī, Grieķijas iestādes nebija ievērojušas šīs saistības.
- 76 Proti, no lietas materiāliem izriet, ka vienīgais līdz šim datumam veiktais Grieķijas Republikas pasākums ir Likuma Nr. 4099/2012 pieņemšana, kurš stājās spēkā 2012. gada 20. decembrī.
- 77 Tomēr šajā ziņā ir jāprecizē, ka no lietas materiāliem izriet, ka gan *ICC* šķirējtiesa, gan *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atēnu pirmās instances tiesa viena tiesneša sastāvā) ir konstatējušas, ka, neraugoties uz šī likuma spēkā stāšanos, *ENAE* nebija faktiski nodevusi atpakaļ valsts zemi, kas bija sausā doka koncesijas priekšmets.
- 78 Saskaņā ar 2018. gada 26. jūnija protokolu *ENAE* bija nodevusi īpašumtiesības uz *ABK 266* zemesgabalu, tostarp sauso doku, kura izmantošanas tiesības tai bija piešķirtas ar koncesiju, kā arī tam atrodošos piekrastes daļu. Grieķijas Republika tomēr nav pierādījusi, ka šī sabiedrība līdz 2015. gada 27. janvārim faktiski bija nodevusi Grieķijas valstij īpašumtiesības uz šo zemesgabalu.
- 79 Līdz ar to nevar konstatēt, ka *ENAE* ir atteikusies no sausā doka koncesijas, kā tas ir prasīts 2010. gada 1. decembra vēstulē ietvertajās saistībās.

- 80 Saistībā ar Grieķijas Republikas argumentu, saskaņā ar kuru tas, ka *ENAE* vairs neizmanto minēto zemesgabalu, izriet no tā, ka šī sabiedrība kopš 2010. gada vairs neveic nekādu darbību civilajā jomā, kas izrietot no minētās sabiedrības valdes 2010. gada 14. aprīļa lēmuma, ir jākonstatē, ka nedz no šā lēmuma, nedz no lietas materiāliem neizriet, ka *ENAE* ir pārtraukusi savas darbības civilajā jomā 2010. gada 1. decembra vēstulē ietverto saistību izpratnē.
- 81 Minētais valdes lēmums nevar attiekties uz saistībām pārtraukt *ENAE* civilajā jomā veiktās darbības uz piecpadsmit gadus ilgu laikposmu, sākot no 2010. gada 1. decembra, jo tas ir datēts ar datumu, kas ir pirms *ENAE* 2010. gada 27. oktobra saistību vēstules datuma. Šajā lēmumā ir vienīgi norādīts, ka, runājot par *ENAE* aizdevuma līgumu, “šobrīd ar kuģu būvi nesaistītā darbība ir pilnībā pārtraukta”.
- 82 Turklāt Grieķijas Republika pēc Tiesas lūguma nevarēja iesniegt dokumentus, ar kuriem būtu iespējams pierādīt, ka *ENAE* ir ievērojusi pienākumu uz piecpadsmit gadiem pārtraukt tās civilajā jomā veiktās darbības.
- 83 Līdz ar to, tā kā Grieķijas Republika nav pierādījusi, ka *ENAE* no 2010. gada 1. decembra ir pārtraukusi savas civilajā jomā veiktās darbības, tā nav pierādījusi, ka šī sabiedrība vairs neizmantoja valsts zemi, kas ir sausā doka koncesijas priekšmets.
- 84 Runājot par saistībām, kas skar *ENAE* civilo aktīvu pārdošanu vai to nodošanu atpakaļ Grieķijas valstij, ir acīmredzams, ka šī pārdošana vai atpakaļnodošana nav notikusi. Līdz ar to šīs saistības nav tikušas ievērotas.
- 85 Attiecībā uz Lēmuma 2009/610 16. pantā minēto kompensāciju garantiju ir jānorāda, ka saskaņā ar 2010. gada 1. decembra vēstuli *ENAE* bija no tās jāatsakās un jāapņemas neuzsākt nekādas tiesvedības, pamatojoties uz to vai saistībā ar to. No lietas materiāliem neizriet ne tas, ka tāda atteikšanās būtu notikusi, ne tas, ka Grieķijas Republika šo garantiju būtu atcēlusi likumdošanas ceļā. Tātad tā nav ievērojusi šīs saistības.
- 86 Saskaņā ar vienošanos starp Komisiju, Grieķijas Republiku un *ENAE*, kas izriet no 2010. gada 1. decembra vēstules – lai varētu atzīt, ka Lēmums 2009/610 ir ticis pareizi izpildīts, ir jābūt ievērotām visām saistībām. Līdz ar to pietiek ar to vien, ka kāda no šīm saistībām nav tikusi ievērota, lai varētu konstatēt, ka šī atgūšanas metode nav bijusi veiksmīga. Ir jākonstatē, ka šī sprieduma 13. punktā uzskaitītās saistības tomēr nav tikušas ievērotas.
- 87 Saistībā ar Grieķijas Republikas galveno pienākumu pilnībā atgūt attiecīgo valsts atbalstu, kas definēts Lēmuma 2009/610 2., 3., 5., 6., 8., 9. un 11.–15. punktā, pietiek konstatēt, ka ir acīmredzams, ka Grieķijas iestādes nav ievērojušas šo pienākumu, un ka tās nav iesniegušas Komisijai šī lēmuma 19. pantā uzskaitīto informāciju.
- 88 Saistībā ar Grieķijas Republikas argumentu, ka tās būtiskās drošības intereses LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē neļāva tai ierosināt *ENAE* maksātnespēju, jo šāda procedūra būtu ietekmējusi visus šīs sabiedrības aktīvus un būtu apdraudējusi kuģu būvētavas militārajā jomā veikto darbību pienācīgu turpināšanos un līdz ar to arī šīs dalībvalsts aizsardzības spēju, lai gan minētās sabiedrības likvidācijai bija pieejams atbilstošāks pasākums, kurā tiktu ņemtas vērā minētās dalībvalsts būtiskās drošības intereses, proti, īpašas pārvaldīšanas piemērošana šai sabiedrībai, ir jāprecizē, ka iespēja piemērot *ENAE* īpašu pārvaldīšanu Grieķijas iestādēm bija pieejama pirms brīdinājuma vēstulē noteiktā termiņa beigām, proti, 2015. gada 27. janvāra, ciktāl Likums Nr. 4307/2014 bija stājies spēkā 2014. gada 15. novembrī.
- 89 Tomēr no lietas materiāliem izriet, ka lūgums par šīs procedūras ierosināšanu tika iesniegts tikai 2017. gada 12. oktobrī.

- 90 Līdz ar to, pat pieņemot, ka Grieķijas Republika attiecīgā valsts atbalsta atgūšanas posmā varētu pamatoti atsaukties uz tās būtiskajām drošības interesēm LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, pietiek vien norādīt, ka līdz 2015. gada 27. janvārim šī dalībvalsts nebija veikusi pasākumu, kuru tā pati bija uzskatījusi par atbilstošu, ievērojot tās būtiskās drošības intereses.
- 91 Tādējādi Grieķijas Republikai nav pamata apgalvot, ka tā ir veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai īstenotu attiecīgā valsts atbalsta atgūšanas procedūru. Līdz ar to spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, līdz 2015. gada 27. janvārim nebija ticis izpildīts.
- 92 Tādējādi ir jāatzīst, ka, datumā, kurā beidzās noteiktais termiņš, neveicot visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus.

Par finansiālajām sankcijām

Par kavējuma naudu

Lietas dalībnieku argumenti

- 93 Pirmkārt, Komisija uzskata, ka laikā, kad Tiesa izskatīja faktus, Grieķijas Republikai inkriminētā pienākumu neizpilde turpinājās.
- 94 Konkrētāk, runājot par 2018. gada 22. marta paziņojumu par prasījumu, ar kuru Grieķijas Republika informēja *ENAE* īpašo administratoru par tās prasījumiem saistībā ar attiecīgā atbalsta atmaksāšanu šīs sabiedrības īpašās pārvaldīšanas procedūras ietvaros, Komisija uzskata, ka tieši prasījumu par attiecīgā atbalsta atmaksāšanu reģistrēšana prasījumu sarakstā ir tā, kas principā var tikt uzskatīta par atbilstošu pasākumu, kurš var nodrošināt konkurences izkropļošanas novēršanu, ja pēc šāda pasākuma tiek veikta vai nu visas minētā atbalsta summas atgūšana, vai uzņēmuma likvidācija un tā darbības pilnīga pārtraukšana, ja šāda atgūšana maksātspējas procedūras laikā nav iespējama. Ar paziņojumu par šiem prasījumiem vien nav pietiekami, lai varētu uzskatīt, ka šī dalībvalsts ir izpildījusi savu atgūšanas pienākumu. Komisija piebilst, ka saskaņā ar Likuma Nr. 4307/2014 77. pantu formāla iekļaušana prasījumu sarakstā tiek veikta pēc attiecīgā uzņēmuma aktīvu nodošanas, kas izriet no īpašās pārvaldīšanas, kura ir tikusi piemērota šim uzņēmumam, un nevis pirms minētās nodošanas.
- 95 Saistībā ar nodošanas apliecinājuma dokumentu, ar kuru *ENAE* nodeva īpašumtiesības uz *ABK 266* zemesgabalu, kā arī tā priekšpusē atrodošos piekrastes daļu *ETAD*, Komisija norāda, ka šis dokuments ir datēts ar 2018. gada 26. jūniju. Līdz ar to šī nodošana esot bijusi novēlota, jo saskaņā ar 2010. gada 1. decembra vēstuli tā bija jāveic sešu mēnešu laikā pēc šīs vēstules sagatavošanas. Turklāt Komisija norāda, ka Grieķijas Republika vēl joprojām nav iesniegusi nedz karti, kurā būtu skaidri norādīti valstij atpakaļnodotie zemesgabali, nedz arī pierādījumus, ka *ENAE* vairs neizmanto šos zemesgabalus.
- 96 Otrkārt, saistībā ar kavējuma naudas apmēru, Komisija balstās uz tās 2005. gada 12. decembra paziņojumu SEC(2005) 1658 "Par [LESD 260.] panta īstenošanu" (OV 2007, C 126, 15. lpp.), ierosinot, ka kavējuma nauda par dienu ir aprēķināma, reizinot vienotu pamatsummu 670 EUR ar smaguma koeficientu 5, piemērojot skalu no 1 līdz 20, un ilguma koeficientu 3, proti, maksimālo koeficientu. Tad iegūtais rezultāts tiktu reizināts ar faktoru "n", kas Grieķijas Republikai ir noteikts 3,48, kam ir jāatspoguļo pienākumus nepildošās dalībvalsts maksātspēja un kas šajā ziņā kā elementus ietver šīs dalībvalsts iekšzemes kopproduktu (IKP) un tās balsu skaitu Padomē.

- 97 Runājot par smaguma koeficientu, Komisija uzsver LESD noteikumu valsts atbalsta jomā fundamentālo raksturu, kaitīgās sekas, ko nesaderīgais un neatgūtais atbalsts ir atstājis uz kuģubūves nozari, ievērojamo neatgūtā atbalsta summu un to, ka šī dalībvalsts valsts atbalsta jomā atkārtoti ir rikojušies prettiesiski.
- 98 Saistībā ar ilguma koeficientu Komisija norāda, ka pienākumu neizpilde turpinās jau vairākus gadus, sākot no sprieduma, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, pasludināšanas, un vairāk nekā 8 gadus kopš Lēmuma 2009/610 paziņošanas.
- 99 Runājot par “n” faktoru, Komisija norāda, ka aprēķins ir jāveic, balstoties uz Grieķijas Republikas IKP dinamiku pēdējā gadā, par kuru ir pieejami uzticami ekonomiskie dati, un uz šīs dalībvalsts balsu sadalījumu Padomē.
- 100 Saistībā ar balsu sadalījumu Padomē Komisija uzskata, ka no 2017. gada 1. aprīļa spēkā esošās balsošanas sistēmas Padomē izmaiņas nenozīmē, ka tai ir jāpielāgo tās “n” faktora priekšlikums. Tā piebilst, ka prasības celšanas brīdī iepriekš spēkā esošās balsu sadalījuma sistēmas darbība vēl nebija beigusies. Līdz ar to faktors, kas izriet no iepriekš spēkā esošās balsu sadalījuma sistēmas, turpinot būt noderīgas atsaucis pamats sodu aprēķināšanai.
- 101 Šādos apstākļos Komisija uzskata, ka kavējuma nauda 34 974 EUR dienā ir piemērota apstākļiem un samērīga ar apgalvoto pienākumu neizpildi, kā arī ar attiecīgās dalībvalsts maksātpēju.
- 102 Grieķijas Republika norāda, pirmkārt, ka tā ar 2018. gada 22. marta paziņojumu par prasījumu īpašās pārvaldīšanas procedūras ietvaros ir iesniegusi savus prasījumus *ENAE* īpašajam administratoram. Šī dalībvalsts piebilst, ka ar 2018. gada 26. jūnija protokolu šī sabiedrība bija arī nodevusi īpašumtiesības uz *ABK 266* zemesgabalu, tostarp sauso doku, kura izmantošanas tiesības tai bija piešķirtas ar koncesiju, kā arī tās priekšpusē atrodošos piekrastes daļu. Minētās dalībvalsts ieskatā, šī īpašumtiesību nodošana ir nozīmīga attiecīgā valsts atbalsta atgūšanas pienākuma izpildes daļa.
- 103 Otrkārt, Grieķijas Republika apstrīd Komisijas noteiktos koeficientus par pārkāpuma smagumu un ilgumu.
- 104 Šajā ziņā tā uzsver, ka Komisija nav ņēmusi vērā virkni elementu, kas mikstina pārkāpuma smagumu, piemēram, to, ka kopš 2010. gada *ENAE* vairs neveic nekādu darbību civilajā jomā un tādējādi vairs nerada nekādu konkurences spiedienu uz citiem kuģubūves nozares uzņēmumiem. Tā arī norāda uz vairākām problēmām, ar ko tā saskārās, izpildot Lēmumu 2009/610, to skaitā it īpaši *ICC* šķirējtiesas 2017. gada 27. jūnija nolēmumu. Visbeidzot, tā apstrīd apgalvoto tās īstenoto prettiesiskās rīcības atkārtotā valsts atbalsta jomā. Šo iemeslu dēļ tā uzskata, ka smaguma un ilguma koeficienti nevar būt lielāki par “1”.
- 105 Saistībā ar maksātpēju Grieķijas Republika uzskata, pirmkārt, ka “n” faktors ir atjaunināms, izmantojot jaunākos finanšu datus. Šajā ziņā šī dalībvalsts apgalvo, ka Komisija nav ņēmusi vērā reālo Grieķijas ekonomikas stāvokli, un it īpaši, ka minētajā dalībvalstī joprojām tiek īstenota makroekonomikas korekcijas programma, jo tā nevar sevi efektīvi finansēt finanšu tirgos.
- 106 Otrkārt, Grieķijas Republika uzskata, ka “n” faktors nav aprēķināts pareizi, jo kopš 2017. gada 1. aprīļa ar Līgumu ir galīgi atcelta svērto balsu sistēma Padomē, to aizstājot ar dalībvalstu un iedzīvotāju skaita dubultā vairākuma sistēmu, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij Padomē ir tikai viena balss. Tādējādi Grieķijas Republika uzskata, ka dalībvalstis, kuru iedzīvotāju skaits un IKP ir savstarpēji līdzīgi, ir cietušas nopietnu ietekmes samazinājumu Padomē.

Tiesas vērtējums

- 107 Vispirms jāatgādina, ka katrā lietā Tiesai, ņemot vērā konkrētās izskatāmās lietas apstākļus, kā arī tās ieskatā vajadzīgo pārliecināšanas un atturēšanas pakāpi, ir jānosaka atbilstošas finansiālās sankcijas, lai tostarp novērstu analogisku Savienības tiesību pārkāpumu atkārtošanu (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 63. punkts),
- 108 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru kavējuma naudas noteikšana principā ir attaisnojama tikai tad, ja pienākumu neizpilde, kuras pamatā ir iepriekšējā sprieduma neizpilde, turpinās līdz faktu pārbaudei Tiesā (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 64. punkts),
- 109 Šajā gadījumā Grieķijas Republika apgalvo, ka faktu pārbaudes Tiesā brīdī tā bija izpildījusi 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti aprakstītās saistības un Lēmumu 2009/610.
- 110 Šajā ziņā Grieķijas Republika norāda, ka tā ir iesniegusi savus prasījumus *ENAE* īpašajam administratoram īpašās pārvaldīšanas procedūras ietvaros un ka tā ir nodevusi īpašumtiesības uz *ABK 266* zemesgabalu, tostarp sauso doku, kura izmantošanas tiesības tai tika piešķirtas ar koncesiju, kā arī tā priekšpusē atrodos piekrastes daļu.
- 111 Pirmkārt, runājot par argumentāciju saistībā ar prasījumu iesniegšanu, šajā lietā ir acīmredzams, ka faktu pārbaudes Tiesā brīdī Grieķijas Republika nebija iekļāvusi prasījumu sarakstā ar attiecīgā atbalsta atmaksāšanu saistītos prasījumus. Proti, no lietas materiāliem neizriet, ka īpašais administrators būtu iekļāvis šos prasījumus prasījumu sarakstā. Turklāt saskaņā ar Likuma Nr. 4307/2014 77. pantu formāla iekļaušana prasījumu sarakstā tiek veikta pēc attiecīgā uzņēmuma aktīvu nodošanas, kas izriet no īpašās pārvaldīšanas, kura ir tikusi piemērota šim uzņēmumam, nevis pirms minētās nodošanas. Nav strīda par to, ka šāda aktīvu nodošana nav notikusi. Līdz ar to Grieķijas Republika nevar pamatotī apgalvot, ka tā ar 2018. gada 22. marta paziņojumu par prasījumu īpašās pārvaldīšanas procedūras ietvaros ir iesniegusi savus prasījumus *ENAE* īpašajam administratoram.
- 112 Katrā ziņā ar attiecīgā atbalsta atmaksāšanu saistīto prasījumu iekļaušanu prasījumu sarakstā pašu par sevi vien nav pietiekami, lai izpildītu pienākumu izpildīt spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde (spriedums, 2012. gada 11. decembris, Komisija/Spānija, C-610/10, EU:C:2012:781, 103. punkts). Šāda iekļaušana sarakstā principā ir uzskatāma par piemērotu pasākumu, ar kura palīdzību var izbeigt konkurences izkropļošanu, ar nosacījumu, ka šādam pasākumam seko vai nu minētā atbalsta summu atgūšana pilnā apmērā, vai arī uzņēmuma likvidēšana un tā darbības galīga izbeigšana gadījumā, ja bankrota procedūras ietvaros tomēr nav bijis iespējams īstenot minēto atgūšanu (spriedums, 2018. gada 17. janvāris, Komisija/Grieķija, C-363/16, EU:C:2018:12, 42. punkts).
- 113 Otrkārt, runājot par argumentāciju saistībā ar īpašumtiesību uz *ABK 266* zemesgabalu nodošanu, pietiek precizēt, ka katrā ziņā runa ir tikai par daļēju atgūšanas pienākuma izpildi. Ar šo nodošanu pašu par sevi vien netiek nodrošināta pilnīga attiecīgā valsts atbalsta atgūšana, nedz arī visu 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti aprakstīto saistību ievērošana.
- 114 Līdz ar to Grieķijas Republika nevar apgalvot, ka brīdī, kad Tiesa izvērtēja faktus, tā bija veikusi visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde.
- 115 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jākonstatē, ka Grieķijas Republikai pārmestā pienākumu neizpilde ir turpinājusies līdz brīdim, kad Tiesa izvērtēja faktus šajā lietā.
- 116 Šādos apstākļos kavējuma naudas piespriešana Grieķijas Republikai ir finansiāli piemērots veids, lai mudinātu to veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai izbeigtu konstatēto pienākumu neizpildi un nodrošinātu pilnīgu tā sprieduma izpildi, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde.

- 117 Pastāvīgā judikatūra ir tāda, ka kavējuma nauda ir jānosaka atkarībā no pārliecināšanas pakāpes, kas nepieciešama, lai dalībvalsts, kas neizpilda spriedumu par pienākumu neizpildi, mainītu savu rīcību un izbeigtu pārkāpumu, kurā tā tiek vainota (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 68. punkts),
- 118 Īstenojot savu novērtējuma brīvību šajā jomā, Tiesai kavējuma nauda ir jānosaka tā, lai tā būtu, pirmkārt, piemērota apstākļiem un, otrkārt, samērīga ar konstatēto pienākumu neizpildi, kā arī attiecīgās dalībvalsts maksātspēju (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 69. punkts),
- 119 Komisijas priekšlikumi par kavējuma naudu Tiesai nav saistoši, un tie ir izmantojami tikai kā pamats noderīgai atsaucei. Tāpat arī pamatnostādnes, tādas kā tās, kas ir ietvertas Komisijas paziņojumos, nav saistošas Tiesai, bet palīdz nodrošināt šīs iestādes veiktās rīcības pārskatāmību, paredzamību un tiesisko drošību, kad šī iestāde izsaka priekšlikumus Tiesai. Uz LESD 260. panta 2. punktu balstītā tiesvedībā par dalībvalsts pienākumu neizpildi, kas turpina pastāvēt, lai gan šī pienākumu neizpilde jau ir atzīta ar pirmo spriedumu, kas pasludināts, pamatojoties uz LESD 258. pantu vai LESD 108. panta 2. punktu, Tiesai ir jāsauglabā brīvība noteikt uzlikto kavējuma naudu apmērā un veidā, kurus tā uzskata par piemērotiem, lai stimulētu šo dalībvalsti izbeigt no pirmā Tiesas sprieduma izrietošo pienākumu neizpildi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 70. punkts).
- 120 Lai noteiktu kavējuma naudas apmēru, pamatkritēriji, kas jāņem vērā, lai nodrošinātu pēdējās minētās piespiedu iedarbību nolūkā panākt Savienības tiesību vienotu un efektīvu piemērošanu, principā ir pārkāpuma smagums, tā ilgums un attiecīgās dalībvalsts maksātspēja. Piemērojot šos kritērijus, īpaši ir jāņem vērā tas, kā pienākumu neizpilde ietekmē privātās un sabiedrības intereses, kā arī tas, cik steidzami ir mudināt attiecīgo dalībvalsti izpildīt tās pienākumus (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 71. punkts),
- 121 Pirmām kārtām, saistībā ar pārkāpuma smagumu ir jāuzsver, kā to secinājumu 124. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, ka Līguma tiesību normām valsts atbalsta jomā ir fundamentāls raksturs.
- 122 Proti, tiesību normas, kas ir Lēmuma 2009/610 un sprieduma, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, priekšmets, iemieso vienu no pamatzdevumiem, kas Eiropas Savienībai uzticēti saskaņā ar LES 3. panta 3. punktu, proti, iekšējā tirgus izveide, kā arī 27. protokolam par iekšējo tirgu un konkurenci, kas, piemērojot LES 51. pantu, ir Līgumu neatņemama sastāvdaļa un saskaņā ar kuru iekšējais tirgus ietver sistēmu, ar kuru tiek nodrošināts, ka konkurence netiek izkropļota.
- 123 To Savienības tiesību normu nozīmīgums, kas pārkāptas tādā lietā kā šī, tostarp izpaužas tajā, ka ar atbalsta, kas atzīts par nelikumīgu un nesaderīgu ar iekšējo tirgu, atgūšanu tiek novērsts konkurences izkropļojums, kuru izraisījusi konkurētspējas priekšrocība, ko sniedzis minētais atbalsts, un ka ar šo atgūšanu saņēmējs zaudē priekšrocību, kas tam bijusi tirgū salīdzinājumā ar tā konkurentiem (spriedums, 2012. gada 11. decembris, Komisija/Spānija, C-610/10, EU:C:2012:781, 127. punkts).
- 124 Saistībā ar šobrīd izskatāmajā lietā konstatēto pienākumu neizpildi ir jāatgādina, pirmkārt, ka Grieķijas Republika nav nedz pilnībā atguvusi attiecīgo valsts atbalstu, nedz ir ievērojusi 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti aprakstītās saistības. Tomēr, ievērojot šī sprieduma 118. punktā atgādināto principu, saskaņā ar kuru kavējuma nauda ir jāpielāgo lietas apstākļiem un tai jābūt samērīgai ar konstatēto pārkāpumu, ir jāņem vērā, ka *ENAE*, kuru pārstāv tās īpašais administrators, ir nodevusi *ETAD* īpašumtiesības uz *ABK* 266 zemesgabalu, tostarp sauso doku, kura izmantošanas tiesības tai tika piešķirtas ar koncesiju, kā arī tā priekšpusē atrodos piekrastes daļu, un ka šis zemesgabals veido būtisku *ENAE* civilo aktīvu daļu.

- 125 Otrkārt, ir jāuzsver neatgūtā atbalsta summas ievērojamais raksturs. Proti, kā secinājumu 125. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, atgūstamā summa turpina pieaugt par piemērojamajiem procentiem, un tiesas sēdes laikā tā bija sasniegusi 670 miljonus euro, proti, tā ir vairāk nekā 2,6 reizes lielāka par sākotnējo summu.
- 126 Treškārt, ir jāņem vērā, ka kuģubūves tirgus ir pārrobežu tirgus. Šī ekonomikas nozare pastāv gandrīz visās dalībvalstīs. Līdz ar to nesaderīgā un neatgūtā atbalsta radītās nelabvēlīgās sekas ietekmētu ne tikai Grieķijā, bet arī pārējā Savienības daļā izvietotos uzņēmumus.
- 127 Ceturtkārt, saistībā ar Grieķijas Republikas argumentu, ka pastāv pakāpuma smagumu mikstinoši apstākļi, it īpaši tādas grūtības kā *ENAE* likti šķēršļi un tās pilnīga nesadarbošanās, īstenojot 2010. gada 1. decembra vēstulē detalizēti aprakstītās saistības, kā arī *ICC* šķirējtiesas 2017. gada 27. jūnija nolēmuma radītās sekas, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru juridiskas, politiskas vai praktiskas grūtības, ar kurām attiecīgā dalībvalsts ir saskārusies, īstenojot lēmumu par nelikumīgā atbalsta atgūšanu, neveicot nekādas reālas darbības, lai atgūtu atbalstu no attiecīgajiem uzņēmumiem, un nepiedāvājot Komisijai nekādus alternatīvus lēmuma īstenošanas risinājumus, ar kuriem šīs grūtības varētu pārvarēt, nevar attaisnot to, ka šī dalībvalsts neizpilda pienākumus, kas tai izriet no Savienības tiesību aktiem. Tas pats attiecas uz apgalvotajām iekšējām problēmām, kas radušās saistībā ar Komisijas lēmuma izpildi (spriedums, 2017. gada 9. novembris, Komisija/Grieķija, C-481/16, nav publicēts, EU:C:2017:845, 29. punkts). Līdz ar to šādos apstākļos Grieķijas Republikas norādītās grūtības šajā lietā nevar atzīt par atbildību mikstinošiem apstākļiem.
- 128 Visbeidzot, ir jākonstatē šīs dalībvalsts valsts atbalsta jomā īstenotās prettiesiskās rīcības atkārtošanās. Proti, Grieķijas Republikai ir ticis piespriests sods, pirmkārt, saistībā ar prasību, kas atbilstoši LESD 108. panta 2. punktam tika celta par to lēmumu neīstenošanu, ar kuriem uzdots atgūt atbalstu, lietās, kurās tika taisīts 2012. gada 1. marta spriedums Komisija/Grieķija (C-354/10, nav publicēts, EU:C:2012:109), 2013. gada 17. oktobra spriedums Komisija/Grieķija (C-263/12, nav publicēts, EU:C:2013:673), 2017. gada 9. novembra spriedums Komisija/Grieķija (C-481/16, nav publicēts, EU:C:2017:845) un 2018. gada 17. janvāra spriedums Komisija/Grieķija (C-363/16, EU:C:2018:12), kā arī, otrkārt, saistībā ar prasību, kas atbilstoši EKL 228. panta 2. punkta trešajai daļai tika celta lietā, kurā tika taisīts 2009. gada 7. jūlija spriedums Komisija/Grieķija (C-369/07, EU:C:2009:428).
- 129 Jākonstatē, ka šajā lietā Līguma tiesību normu valsts atbalsta jomā pārkāpums ir nozīmīgs.
- 130 Otrām kārtām, runājot par pārkāpuma ilgumu, tas ir jāvērtē, ņemot vērā to brīdi, kurā Tiesa izvērtē faktus, nevis to, kad Komisija vērsusies Tiesā (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 78. punkts),
- 131 Šādos apstākļos, tā kā Grieķijas Republika nav varējusi pierādīt, ka tā ir izbeigusi tās pienākuma pilnībā izpildīt spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, nepildīšanu, ir jāuzskata, ka minētā nepildīšana ir turpinājusies vairāk nekā sešus gadus pēc minētā sprieduma pasludināšanas, kas ir ievērojams laikposms.
- 132 Trešām kārtām, saistībā ar maksātspēju un it īpaši Komisijas priekšlikumu reizināt pamatsummu ar īpašu Grieķijas Republikai piemērojamu koeficientu, Tiesa ir vairākkārt nospriedusi, ka šī aprēķina metode ir piemērots instruments, lai atspoguļotu attiecīgās valsts maksātspēju, vienlaikus saglabājot saprātīgu atšķirību starp dažādām dalībvalstīm (spriedums, 2009. gada 7. jūlijs, Komisija/Grieķija, C-369/07, EU:C:2009:428, 123. punkts).
- 133 Proti, kā secinājumu 132. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, Tiesa konsekventi ir piekritusi, ka, aprēķinot finansiālās sankcijas, ir ņemams vērā attiecīgās dalībvalsts IKP un tās balsu skaits Padomē (šajā nozīmē skat. spriedumus 2000. gada 4. jūlijs, Komisija/Grieķija, C-387/97, EU:C:2000:356,

88. punkts; 2003. gada 25. novembris, Komisija/Spānija, C-278/01, EU:C:2003:635, 59. punkts; 2008. gada 10. janvāris, Komisija/Portugāle, C-70/06, EU:C:2008:3, 48. punkts, un 2009. gada 4. jūnijs, Komisija/Grieķija, C-109/08, EU:C:2009:346, 42. punkts).
- 134 Saistībā ar IKP kritēriju no Tiesas judikatūras izriet, ka ir jāņem vērā dalībvalsts IKP jaunākās attīstības tendences, kādas tās ir brīdī, kad Tiesa izvērtē faktus (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 81. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 135 Līdz ar to ir jāņem vērā, pirmkārt, ka Grieķijas Republikas IKP laikā no 2010. līdz 2016. gadam ir samazinājies par vairāk nekā 25 % un, otrkārt, ka 2017. gadā IKP pirmoreiz kopš 2007. gada ir palielinājies. Tiesa, nosakot kavējuma naudas apmēru, tādējādi ir atbilstoši ņēmusi vērā šīs ekonomiskās krīzes nozīmīgumu.
- 136 Saistībā ar kritēriju par balsu skaitu, kāds dalībvalstij ir Padomē, ir jāprecizē, ka atbilstoši 36. protokola par pārejas noteikumiem 3. panta 1. punktam kopš 2014. gada 1. novembra spēkā ir stājusies jauna kvalificēta balsu vairākuma sistēma – dubults balsu vairākums.
- 137 Saskaņā ar šī protokola 3. panta 2. punktu dalībvalstis vēl līdz 2017. gada 31. martam var lūgt balsojumu, pamatojoties uz iepriekš spēkā esošo kvalificēta balsu vairākuma noteikumu.
- 138 Tādējādi kopš 2017. gada 1. aprīļa svērto balsu sistēma ir aizstāta ar dubulto balsu vairākuma sistēmu, saskaņā ar kuru kvalificēts balsu vairākums ir sasniegts, ja ir saņemts vismaz 55 % Padomes locekļu atbalsts vai 72 % Padomes locekļu atbalsts, ja priekšlikumu nav izvirzījusi Komisija vai Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos un ja tie pārstāv vismaz 65 % no Savienības iedzīvotāju skaita.
- 139 Ņemot vērā jaunās dubultā vairākuma sistēmas noteikumus un tās atšķirības salīdzinājumā ar iepriekšējo svērto balsu sistēmu, jaunā dubultā vairākuma sistēma nav tieši transponējama attiecībā uz sodu aprēķināšanas mehānismu un tādējādi ar to šajā ziņā nevar faktiski tikt aizstāta iepriekš spēkā esošā svērto balsu sistēma.
- 140 Kā secinājumu 140. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, jaunā dubultā vairākuma sistēma nesniedz nevienu apmierinošu kritēriju dalībvalstu maksātspējas noskaidrošanai.
- 141 Turklāt ir jānorāda, ka Tiesa savā judikatūrā pēc 2017. gada 1. aprīļa, kas ir datums, sākot no kura iepriekšējā svērto balsu sistēma vairs nav piemērojama, izvērtējot dalībvalstu maksātspēju, ņem vērā tikai attiecīgās dalībvalsts IKP (spriedumi, 2018. gada 22. februāris, Padome/Grieķija, C-328/16, EU:C:2018:98, un 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358).
- 142 Šajā kontekstā, izvērtējot Grieķijas Republikas maksātspēju, nav jāņem vērā kritērijs par to balsu skaitu, kas šai dalībvalstij ir Padomē, vai arī jaunā dubultā vairākuma sistēma, bet ir jābalstās uz minētās dalībvalsts IKP kā uz noteicošo faktoru.
- 143 Saistībā ar kavējuma naudas periodiskumu ir jāņem vērā Grieķijas Republikas norādītais attiecīgā atbalsta atgūšanas darbību specifiskums.
- 144 Grieķijas Republikai, acīmredzami, būs ļoti grūti īsā termiņā pilnībā izpildīt Lēmumu 2009/610 un tādējādi arī spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, ņemot vērā, ka ar to saistītās darbības nevar būt momentānas un to ietekme var nebūt uzreiz jūtama.
- 145 Ņemot vērā šo īpatnību, ir paredzams, ka minētā dalībvalsts var būtiski paaugstināt Lēmuma 2009/610 izpildes līmeni, tomēr noteiktajā termiņā to neizpildot pilnībā.

- 146 No tā izriet, ka iespējamo konstatējumu par attiecīgā pārkāpuma izbeigšanos var izdarīt tikai tā laikposma beigās, kurā var izvērtēt visus sasniegtos rezultātus.
- 147 Līdz ar to ir jānosaka reizi sešos mēnešos maksājama kavējuma nauda, lai ļautu Komisijai izvērtēt šī sprieduma izpildes pasākumu virzību, ņemot vērā attiecīgā laikposma beigās pastāvošo situāciju.
- 148 Tādējādi Grieķijas Republikai ir jāpiespriež samaksāt Komisijai kavējuma naudu 7 294 000 EUR apmērā par katru sešu mēnešu kavējumu to pasākumu īstenošanā, kas vajadzīgi, lai izpildītu spriedumu, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, sākot no šī sprieduma pasludināšanas dienas līdz tā pilnīgai izpildei.

Par naudas sodu

Lietas dalībnieku argumenti

- 149 Attiecībā uz naudas soda summu Komisija iesaka Tiesai to noteikt, sareizinot noteiktu dienas summu ar to dienu skaitu, kurās pārkāpums turpinājies.
- 150 Naudas soda aprēķināšanai Komisija iesaka piemērot to pašu smaguma koeficientu un to pašu “n” faktoru kā kavējuma naudas gadījumā. Savukārt pamatsumma naudas soda aprēķināšanai tiktu noteikta 220 EUR dienā. Atšķirībā no kavējuma naudas aprēķina ilguma koeficientu nepiemēro, jo pārkāpuma ilgums jau ir ņemts vērā, summu par dienu reizinot ar pārkāpuma ilgumu dienās.
- 151 Uz šā pamata Komisija ierosina noteikt naudas sodu, ko aprēķina, summu 3828 EUR reizinot ar to dienu skaitu, kas pagājušas laikposmā no sprieduma, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde, pasludināšanas līdz dienai, kad dalībvalsts būs izpildījusi savus pienākumus, vai, neizpildes gadījumā, līdz šobrīd izskatāmajā lietā taisāmā sprieduma pasludināšanas dienai.
- 152 Grieķijas Republika nav izvirzījusi nevienu konkrētu argumentu attiecībā uz naudas sodu. Tā kā naudas soda aprēķināšanai Komisija izmanto tādus pašus kritērijus kā aprēķinot kavējuma naudu, piemēram, pārkāpuma smagumu un ilgumu, ir jāņem vērā Grieķijas Republikas izteiktie argumenti saistībā ar kavējuma naudu.

Tiesas vērtējums

- 153 Vispirms ir jāatgādina, ka Tiesa, īstenojot savu novērtējuma brīvību, kas tai ir piešķirta attiecīgajā jomā, var kumulatīvi noteikt kavējuma naudu un naudas sodu (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 96. punkts),
- 154 Naudas soda piespriešanai un šā soda iespējamā apmēra noteikšanai katrā lietā ir jāņem vērā visi atbilstošie apstākļi gan saistībā ar konstatētās pienākumu neizpildes īpatnībām, gan tās dalībvalsts, uz kuru attiecas saskaņā ar LESD 260. pantu uzsāktā procedūra, pašas nostāja. Šajā ziņā minētajā tiesību normā Tiesai ir paredzēta plaša rīcības brīvība, lai lemtu par šādas sankcijas piemērošanu vai nepiemērošanu un vajadzības gadījumā noteiktu tās apmēru (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 97. punkts),
- 155 Šajā lietā visi ar konstatēto pienākumu neizpildi saistītie tiesību un faktiskie apstākļi ir norāde uz to, ka, lai efektīvi novērstu tādu pašu Savienības tiesību normu pārkāpumu atkārtējos nākotnē, var būt nepieciešams tāds atturošs pasākums kā piespriešana samaksāt naudas sodu.
- 156 Šādos apstākļos Tiesai, īstenojot savu novērtējuma brīvību, šī naudas soda apmērs ir jānosaka, pirmkārt, atbilstoši apstākļiem un, otrkārt, samērīgi pieļautajam pārkāpumam (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 99. punkts),

- 157 Šajā ziņā atbilstošo faktoru vidū ir tādi elementi kā konstatētā pārkāpuma smagums un laikposms, kurā tas turpinājies, kopš pasludināts spriedums, ar ko tas ir konstatēts (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Itālija, C-251/17, nav publicēts, EU:C:2018:358, 100. punkts),
- 158 Vērā ņemamie lietas apstākļi izriet it īpaši no šī sprieduma 120.–142. punktā ietvertajiem apsvērumiem attiecībā uz pārkāpuma smagumu un ilgumu, kā arī attiecīgās dalībvalsts maksātspēju.
- 159 Ņemot vērā visus šos apstākļus, šajā lietā, nosakot naudas sodu 10 000 000 EUR apmērā, kas Grieķijas Republikai jāsamaksā ir veikts atbilstošs lietas apstākļu novērtējums.
- 160 Līdz ar to ir jāpiespriež Grieķijas Republikai samaksāt Komisijai naudas sodu 10 000 000 EUR apmērā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 161 Atbilstoši Reglamenta 138. panta 1. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriezt Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā ir atzīta pienākumu neizpilde, jāpiespriež Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) **Datumā, kurā beidzās Eiropas Komisijas 2014. gada 27. novembrī nosūtītajā brīdinājuma vēstulē noteiktais termiņš, neveicot visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2012. gada 28. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-485/10, nav publicēts, EU:C:2012:395), Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus.**
- 2) **Piespriež Grieķijas Republikai samaksāt Eiropas Komisijai kavējuma naudu 7 294 000 EUR apmērā par katru sešu mēnešu kavējumu, sākot no šī sprieduma pasludināšanas dienas līdz 2012. gada 28. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-485/10, nav publicēts, EU:C:2012:395) izpildes dienai.**
- 3) **Piespriež Grieķijas Republikai samaksāt Eiropas Komisijai naudas sodu 10 000 000 EUR apmērā.**
- 4) **Grieķijas Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]